

Міністерство освіти і науки України
Одеська національна академія харчових технологій

БОНДАР ВІКТОРІЯ АНАТОЛІЇВНА



УДК: 631.15:631.17

**УПРАВЛІНСЬКІ МЕХАНІЗМИ ВИРОБНИЦТВА ОРГАНІЧНОЇ
ПРОДУКЦІЇ ЗЕРНОПЕРЕРОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ**

08.00.04 – економіка та управління підприємствами
(за видами економічної діяльності)

АВТОРЕФЕРАТ
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Одеса – 2017

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана в Одеській національній академії харчових технологій Міністерства освіти і науки України.

Науковий керівник: доктор економічних наук, доцент
СЕДІКОВА Ірина Олександрівна,
Одеська національна академія харчових технологій, доцент кафедри менеджменту та логістики

Офіційні опоненти: - доктор економічних наук, доцент
СТЕГНЕЙ Маріанна Іванівна,
Мукачівський державний університет,
декан факультету економіки, управління та інженерії;

- кандидат економічних наук, доцент
БОЙКО Євгенія Олександрівна,
ДУ «Інститут економіки природокористування та сталого розвитку НАН України,
докторант.

Захист відбудеться **27 жовтня 2017 р. о 10⁰⁰ годині** на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 41.088.05 в Одеській національній академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, аудиторія А-234.

З дисертацією можна ознайомитися у бібліотеці Одеської національної академії харчових технологій за адресою: 65039, м. Одеса, вул. Канатна, 112, читальний зал.

Автореферат розісланий **27 вересня 2017 р.**

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради



Крупіца І.В.

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Продовольча безпека набуває державної ваги як складова економічної безпеки України, один з вагомих національних пріоритетів, гарант державної незалежності та вирішення соціальних проблем. В основу її функціонування покладено дієве функціонування підприємств харчової та переробної промисловості, зокрема зернопереробних підприємств, на базі використання природних ресурсів та ресурсозберігаючих технологій. В наслідок цього в останні десятиліття все більшого значення набуває розвиток органічного виробництва продуктів харчування. Це являє собою цілісну багатофункціональну модель господарювання, яка забезпечує збалансовану динамічну рівновагу між компонентами інтегрованої соціо-економіко-екологічної системи протягом визначеного проміжку часу, з метою об'єднання економічного зростання та підвищення життєвого рівня з одночасним поліпшенням стану навколишнього середовища.

Перехід зернопереробних підприємств на виробництво органічної продукції супроводжується цілою низкою проблем, по-перше це визначення обсягів виробництва органічної продукції, які можливо дозволити в умовах дефіциту продовольства, по-друге, забезпечення прибутковості суб'єктів господарювання, по-третє, збалансоване зростання аграрного ринку. Важливим питанням, яке потребує вирішення є формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств, розробка алгоритму оцінки та переходу до випуску органічної продукції, технологій виробництва, сертифікація, стандартизація, пакування та маркування. Вагоме значення має розробка дієвих механізмів державного регулювання ринку органічної продукції.

Проблеми ефективного управління зернопереробними підприємствами відображено в наукових працях Б. Валуєва, В. Геєця, З. Герасимчук, В. Гриньової, В. Осовської, П. Саблука, І. Савенка, І. Седікової, М. Стегней, А. Шегди та ін. Вивченню особливостей органічного виробництва присвячена значна кількість досліджень: С. Антонця, В. Артиша, Є. Бойко, М. Капштика, Л. Мармуль, О. Павлова, В. Писаренка та ін. Високо оцінюючи публікації названих авторів, доцільно вказати на необхідність продовження здійснених розробок в напрямках формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств, оцінки їх ефективності. Необхідність дослідження цих проблем, їх актуальність і практична значущість визначили вибір теми дисертаційної роботи.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до планів науково-дослідних робіт Одеської національної академії харчових технологій «Управління ефективністю та інвестиційно-інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості та готельно-ресторанного бізнесу» (номер державної реєстрації 0113U001741). У межах вказаних тем автором визначені теоретичні засади, принципи, механізми управління та вектори розвитку зернопереробних підприємств, щодо виробництва органічної продукції, проведено аналіз

розвитку ринку органічної продукції. Визначені управлінські механізми та інші інструменти прийняття управлінських рішень з метою удосконалення розвитку органічного виробництва зернопереробних підприємств.

Мета і завдання дослідження. Метою дисертаційної роботи є обґрунтування теоретичних, методичних та прикладних засад, а також розробка практичних рекомендацій щодо формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств.

Реалізація мети дисертаційної роботи обумовила наступні завдання дослідження:

- визначити основні категорії та поняття «управлінський механізм» та особливості економічного механізму екологічного регулювання, як передумови стійкого розвитку;
- розробити концепцію формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств;
- удосконалити напрями та інструментарій застосування інституційних регуляторів в процесі стимулювання розвитку виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств;
- обґрунтувати індикатори екологізації довкілля як наслідку органічного виробництва зернопереробних підприємств;
- розвинути концептуальні засади розвитку зернопереробних підприємств з виробництва органічної продукції на принципах соціальної відповідальності;
- дослідити теоретично-методичний підхід до визначення ефективності та конкурентоспроможності підприємств з виробництва органічної продукції
- обґрунтувати маркетингові стратегії розвитку зернопереробних підприємств з виробництва органічної продукції через наповнення їх змісту та структури заходами інтенсивного маркетингу

Об'єктом дослідження є процеси формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні аспекти формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств в контексті сталого розвитку, створення конкурентних переваг та підвищення економічної ефективності зернопереробних підприємств.

Методи дослідження. У процесі виконання дисертаційної роботи були використані як загальнонаукові методи наукового пізнання, так і спеціальні методи економічних досліджень. Монографічний та історичний методи було використано при аналізі етапів формування та розвитку ринку органічної продукції. Системно-структурний аналіз було використано при визначенні галузевої й територіальної структури органічного виробництва. Статистично-економічні методи, зокрема факторного та кореляційно-регресійного аналізу було використано при встановленні впливу тих або інших чинників на собівартість та ціну органічної продукції. Методи SWOT-аналізу було

покладено в основу визначення конкурентних переваг органічної продукції та підприємств її виробників.

Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти України, Укази Президента України, постанови Кабінету Міністрів України, статистичні дані Державної служби статистики України, Міністерства інфраструктури України, дані звітності зернопереробних підприємств, монографії, наукові статті вітчизняних і зарубіжних дослідників, нормативно-довідкові матеріали, інформаційні дані мережі Інтернет, власні спостереження автора.

Наукова новизна одержаних результатів дисертаційної роботи полягає в отриманні нового вирішення наукової проблеми обґрунтування теоретичних, методичних та прикладних засад щодо формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств. Найбільш важливі наукові результати, отримані у процесі дослідження, та їх наукова новизна полягають у наступному:

вперше:

- обґрунтовано цілісну концепцію формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств, в основі якої лежать засади здійснення соціальної відповідальності цих підприємств, що відповідає призначенню їх виробництв та споживацькій орієнтації продукції та враховує ідентифікацію специфічних маркетингових стратегій;

удосконалено:

- напрями та інструментарій застосування інституційних регуляторів в процесі стимулювання розвитку виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств завдяки розвитку та підвищенню доступності процедур сертифікації, удосконалення механізмів оподаткування, раціоналізації системи ціноутворення через посилення регіональної, інформаційної та дорадчої складових державних програм розвитку органічного виробництва;

дістали подальшого розвитку:

- обґрунтування індикаторів екологізації довкілля як наслідку органічного виробництва зернопереробних підприємств, з доповненням традиційних показників витрат на охорону природи, відтворення природної родючості ґрунтів та сільськогосподарських угідь, якісними показниками збільшення біорізноманіття, поліпшення умов праці та життєдіяльності населення;

- концептуальні засади розвитку зернопереробних підприємств з виробництва органічної продукції на принципах соціальної відповідальності, яка передбачає прозорість економічних рішень, екологізацію, соціальні інновації та є основою створення стійких та довготривалих конкурентних переваг;

- теоретично-методичний підхід до визначення ефективності та конкурентоспроможності підприємств з виробництва органічної продукції, в основі якого лежить визначення конкурентних позицій окремих видів

продукції на світовому, європейському та вітчизняному ринках, результати оцінювання природно-ресурсного потенціалу органічного виробництва, резервів його зростання та ідентифікація конкурентних позицій і можливостей створення та реалізації конкурентних переваг окремих підприємств на конкретних цільових ринках збуту їх органічної продукції;

– маркетингові стратегії розвитку зернопереробних підприємств з виробництва органічної продукції через наповнення їх змісту та структури заходами інтенсивного маркетингу, активізації розвитку інтеграційних систем виробництва і збуту, застосування прогресивних інструментів організації та управління продажами органічної продукції.

Практичне значення одержаних результатів полягає в можливості їх впровадження в діяльність зернопереробних підприємств, органах управління та регулювання сільськогосподарського виробництва, у рішеннях сільських громад щодо розвитку органічного виробництва та ринку органічної продукції, збереження природного середовища.

Результати дисертаційного дослідження, висновки і рекомендації, що містяться у роботі, схвалені та використовуються у практичній діяльності Регіонального фонду підтримки підприємництва в Миколаївській області (довідка № 19/18 від 19.12.2016 р.); Херсонської обласної ради (довідка № 26-236-647/352 від 02.11.2016 р.); ПВКП «Агротехком» м. Новий Буг (довідка № 115/03-17 від 21.11.2016 р.); ТОВ «Агро-Юг-Сервіс» м. Миколаїв (довідка № 119 від 03.08.2015 р.); Одеської національної академії харчових технологій, м.Одеса (довідка № 17/04 від 12.04.2016 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі наукові результати дисертаційного дослідження, які виносяться на захист, отримані автором одноосібно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї, положення і висновки, які є результатом особистої роботи дисертантки, її індивідуальним внеском у вирішення важливої проблеми щодо формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств.

Апробація результатів дисертації. Основні результати, положення та висновки дисертаційної роботи доповідалися на: Міжнародній науково-практичній конференції «Євроінтеграція економіки України: виклики та рішення, (м. Дніпропетровськ, 2015р.); IX Міжнародній науково-практичній конференції «Українське Причорномор'я вектори стратегічного розвитку та європейських стандартів життя», (м. Одеса, 2015 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Можливості та перспективи забезпечення сталого розвитку економіки України» (м. Ужгород, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Економічні підсумки 2016 року: досягнення, тенденції та перспективи», (м. Одеса, 2016 р.); Міжнародній науково-практичній конференції «Інтеграція бізнес-структур: стратегії та технології», (м. Тбілісі, 2017 р.); International scientific conference «Modern Transformation of Economics and Management in the Era of Globalization» (Klaipeda (Lithuania), 2016)), щорічних конференціях професорсько-викладацького складу Одеської національної академії харчових технологій (Одеса, 2010-2016 рр.).

Публікації. Основні результати дисертації висвітлено у 14 наукових працях, опублікованих автором, загальним обсягом 3,2 д.а., в тому числі особисто автору належить 3,0 д.а. У фахових наукових провідних виданнях опубліковано 12 статей обсягом 2,6 д.а.

Структура і обсяг дисертації. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основний зміст викладено на 183 сторінках, який включає 19 таблиць та 29 рисунки. Список використаних джерел із 182 найменувань викладено на 12 сторінках, 3 додатків – на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ

У першому розділі «Теоретико-методичні основи формування механізму управління виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств» визначені основні положення категорії та поняття механізмів управління підприємством, обґрунтовано значення економічного механізму екологічного регулювання, як передумови стійкого розвитку, проаналізовано шляхи підвищення конкурентоспроможності зернопереробних підприємств на основі органічного виробництва.

Встановлено, що в сучасних умовах постіндустріального розвитку одним з актуальних питань для підприємств є розробка дієвих управлінських механізмів, які дозволили б зберігати та зміцнювати стійку позицію підприємства на ринку, задовольняти потреби споживачів, швидко реагувати на зміни мінливого зовнішнього середовища та стабільно розвиватися. У науковій літературі механізм управління розглядають як складову частину системи управління, що забезпечує дієвий вплив на фактори, стан яких обумовлює результат діяльності об'єкту управління, табл.1.

Таблиця 1

Дефініції основних понять

Поняття	Визначення
Механізм	це сукупність проміжних станів або процесів будь-яких явищ; сукупність станів і процесів, з яких складається якесь фізичне, хімічне, фізіологічне, економічне, психологічне явище.
Господарський механізм	комплекс взаємозалежних форм, методів, засобів, структур, нормативів та інших важелів господарювання, призначених для реалізації задач і досягнення цілей виробничої системи.
Організаційний механізм	інтеграційний фактор, що поєднують функціонування всіх автономних елементів у рамках цілого.
Механізм управління	сукупність форм, структур, методів і засобів управління, об'єднаних спільністю мети, за допомогою яких здійснюється узгодження суспільних, групових і особистих інтересів, забезпечуються функціонування і розвиток підприємства як соціально-економічної системи.

Дослідження показали, що сьогодні особливого значення набуває організаційно-економічний механізм управління, адже в умовах ринкової економіки вирішити проблеми розвитку й забезпечення ефективності окремих

галузей можна лише організаційно-економічними методами. Відповідно до загальноекономічних підходів механізм управління визначається як відповідний певній організаційно-правовій формі спосіб організації управління бізнесом з притаманними йому формами, методами, інструментами та засобами. Ґрунтуючись на аналізі існуючих підходів, вважаємо доцільним розглядати механізм управління як систему елементів управління (цілей, функцій, методів, структури, суб'єктів управління) й об'єктів управління, в якій відбувається цілеспрямоване перетворення впливу елементів управління на необхідний стан або реакцію об'єктів управління.

Відповідно для формування механізму ефективного управління зернопереробними підприємствами пропонуємо застосовувати такі основні інструменти: економічні, організаційні, соціально-психологічні, техніко-технологічні, маркетингові, екологічні, правові, та використовувати показники, що дозволяють провести оцінювання дієвості кожного інструменту. Інноваційними інструментами, за допомогою яких покращуються механізми управління підприємством є кластеризація; бенчмаркінг, реінжиніринг бізнес-процесів.

В процесі дослідження, встановлено, що екологічний механізм регулювання – це сукупність заходів держави, що спрямовані на збереження безпечного навколишнього середовища, захист життя і здоров'я населення від негативного впливу забруднення, досягнення гармонії у взаємодії суспільства і природи, охорону і раціональне використання природних ресурсів.

Обґрунтовані механізми управління складаються з груп екологічних й функціональних механізмів екологічного управління, які є водночас механізмами гармонізації співіснування суспільства и природи. До екологічних віднесено механізми біотичного регулювання навколишнього природного середовища, еколого-господарського балансу територій, обліково-кадастровий та екологічного моніторингу. До функціональних віднесено економічний, адміністративний, інформаційно-контрольний та громадський механізми. Основними напрямками вдосконалення економічного механізму екологічного регулювання є модернізація існуючих регуляторів, що здійснюється одночасно з розробкою і впровадженням у практику нових ринкових інструментів.

Одним із найважливіших напрямів екологічної модернізації є розробка і реалізація стратегії екологічно орієнтованого менеджменту й екологічного підприємництва. Цьому сприяють: розвиток екологічного законодавства і посилення впливу екологічного права на цілі підприємницької діяльності; зростання ролі екологічних якостей і характеристик товарів та продуктів на ринку як передумови їх виробництва і реалізації; посилення тиску громадськості на підприємців для дотримання екологічних інтересів населення. З урахуванням екологічних проблем потрібна сертифікація виробництв та окремих видів продукції тощо.

На сучасному етапі ринкових перетворень першочергові інтереси держави полягають у забезпеченні сталого економічного зростання на інноваційній основі. Реалізація інноваційної стратегії забезпечення

гармонізації життєдіяльності суспільства та навколишнього середовища обумовлює необхідність узгодження національної політики в сфері розвитку індустріальних секторів економіки, а також сфери надання послуг із природоохоронною політикою. Однією з головних умов досягнення нової якості економічного зростання, побудови соціально та екологічно орієнтованої ринкової економіки є збереження та раціональне використання природних ресурсів, необхідних для забезпечення здорового та повноцінного життя кожної людини, шляхом впровадження екологічно чистих виробництв.

Доведено, що при проведенні експертизи на відповідність критеріям органічного виробництва суб'єкти господарювання оцінюються за величиною енергетичних витрат, за обсягами збереження матеріалів і використання різних варіантів рециклінгу, тобто використання вторинних ресурсів чи сировини, за обсягами викидів у навколишнє середовище. Також велике значення мають рівень сертифікації продукції та системи управління її якістю, кваліфікація персоналу.

Головні результати впровадження екологічно чистих виробництв, які виступають критеріями економічної та екологічної ефективності нововведень, узагальнено (див. табл. 2).

Таблиця 2

Економічна та екологічна ефективність впровадження екологічно чистих виробництв

Економічна ефективність	Екологічна ефективність
Ефективне використання сировини, матеріалів, енергоносіїв. мінімізація витрат ресурсів.	Зменшення негативного впливу підприємств на навколишнє середовище.
Зменшення екологічних витрат підприємства, мінімізація екологічних ризиків.	Підвищення якості та екологічної безпеки продуктів харчування, забезпечення продовольчої безпеки держави.
Підвищення ринкової привабливості підприємства, додаткове залучення інвестицій	Зменшення загрози здоров'ю населення, покращення умов життя.
Підвищення рівня мотивації та продуктивності працівників завдяки покращенню умов виробництва.	Збереження та оздоровлення екологічного оточення в місцях розташування промислових підприємств.
Освоєння нових внутрішніх та зовнішніх ринків збуту продукції розвиток екологічно орієнтованих ринків.	Забезпечення екологічно безпечного розвитку вид» економічно? діяльності, за якого зростання обсягів виробництва продукції (послуг) не супроводжується значним збільшенням забруднення навколишнього середовища та виробничих відходів
Вища ринкова вартість екологічної продукції, збільшення обсягів її експорту.	

Основними видами організаційно-економічних механізмів екологізації виробництва є: примусові, заохочувальні та маркетингові. Примусові механізми складаються з екологічних платежів та штрафів, санкцій і заборон, екологічної стандартизації й ліцензування, екологічного менеджменту.

«Зелений офіс» – це філософія управління підприємством, що допомагає йому зменшити негативний вплив на довкілля завдяки раціональному використанню ресурсів і енергії та зведенню до мінімуму відходів в результаті його діяльності. Основні принципи функціонування «зеленого офісу» полягають у такому: екологічний аналіз життєвого циклу продукції постачальників і власної; закупівля та виробництво екологічно безпечної продукції; енерго- і ресурсоефективність; зменшення шкідливих для довкілля викидів; повторне використання і перероблення продукції та відходів.

Перспективними напрямками досліджень у такій галузі є вивчення передового досвіду зарубіжних підприємств з адаптацією до умов господарювання вітчизняних ринкових суб'єктів, глибокого аналізування окремих елементів організаційно-економічних механізмів і розроблення рекомендацій з їхнього упровадження у практичну діяльність на загальнодержавному та внутрішньогосподарському рівнях управління.

У другому розділі «**Структурно-динамічні тенденції формування та розвитку ринку органічної продукції в Україні**» визначено національні та світові тенденції розвитку ринку круп'яних культур в контексті продовольчої безпеки, проаналізовано нормативно-правові засади впровадження виробництва органічної продукції, досліджено перспективи розвитку ринку органічних продуктів України.

Необхідно зазначити, що основні категорії та поняття органічного виробництва в Україні визначено на законодавчому рівні. Згідно Закону України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», органічна продукція – це продукція, отримана в результаті сертифікованого виробництва. Відповідно, зернопереробні підприємства з виробництва органічної продукції – це підприємства, які спеціалізуються на виробництві органічної продукції органічними методами на основі органічних технологій з дотриманням відповідних правил на всіх етапах відтворення та забезпечують збереження та відновлення природних ресурсів.

Встановлено, що Україна має великий потенціал сільськогосподарського виробництва, яке спроможне надати велику кількість якісної сировини для харчової та переробної промисловості. За даними Міжнародної федерації органічного руху, загальний обіг органічної продукції в світі досяг 60 млрд. дол., загальна площа земель, що використовуються для органічного виробництва досягла майже 37 млн. га, а загальна кількість зайнятих – 1,8 млн. фермерів. Лідерами органічного виробництва стали США (26,8 млрд. дол.), Німеччина (7,9 млрд. дол.), Франція (4,5 млрд. дол.). Україна має значний потенціал як виробник сільськогосподарської продукції, зокрема органічної сільськогосподарської продукції, її експорту та споживання на внутрішньому ринку. З метою визначення тенденцій розвитку ринку органічної продукції проведено дослідження динаміки площ сільськогосподарських угідь України, що відведені під вирощування органічної продукції, рис. 1.

З 2002 до 2015 року кількість органічних господарств постійно збільшується. Так у 2002 році функціонувало 31 господарство, то у 2015 – вже 164 органічних господарства. На основі вибірки даних за 2002–2015 рр.

побудований лінійний тренд кількості органічних господарств України. Коректність застосованої моделі підтверджується високим значенням коефіцієнту детермінації, що складає 0,98. Тренд свідчить, що у випадку збереження існуючих тенденцій динаміки органічних господарств України, їх кількість буде і в подальшому зростати.

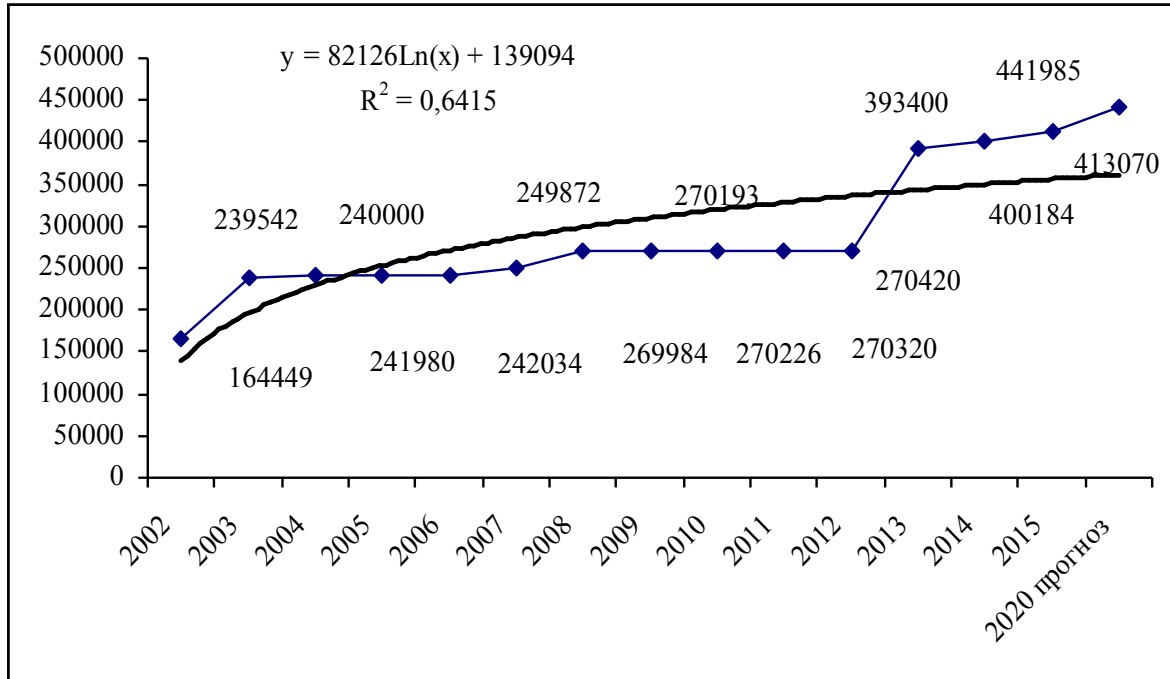


Рис. 1. Динаміка площі органічних сільськогосподарських угідь України, га

Протягом досліджуємого періоду темпи росту кількості органічних господарств перевищують темпи росту площі органічних сільськогосподарських угідь, рис.2.

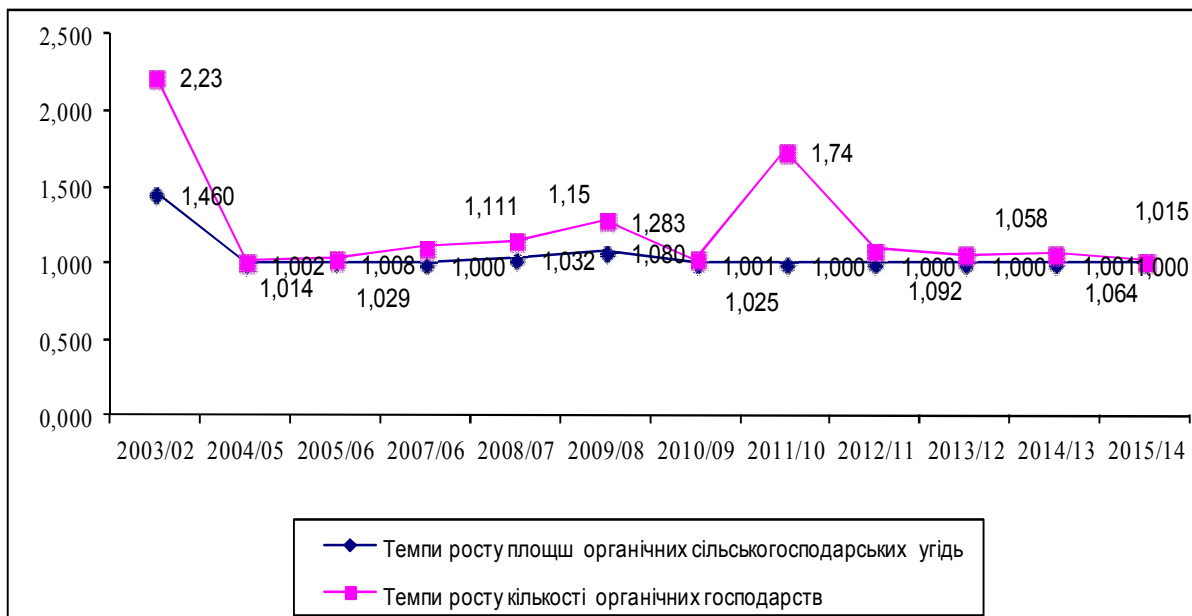


Рис. 2. Темпи росту площі органічних сільськогосподарських угідь та кількості органічних господарств

Перевищення темпів росту площ органічних сільськогосподарських угідь може свідчити про наступне:

– новоутворені органічні господарства, зазвичай невеликі підприємства, що вирощують органічну продукцію на незначних площах, постійно примножують основний фонд органічних сільськогосподарських угідь;

– незначний приріст площ органічних сільськогосподарських угідь, порівняно з більшим приростом кількості органічних господарств, призводить до певних процесів перерозподілу ринку у цій сфері;

– незначний приріст площ під вирощування органічної продукції та зростаюча кількість органічних господарств відображає інтенсивні процеси як закриття, так і відкриття бізнесу у цій сфері.

Дослідження показали, що ринок органічної продукції постійно зростає, проте із-за високих цін на неї щорічний приріст споживачів в Україні не перевищує 1-1,5 %. Органічна продукція у порівнянні зі звичайною є дорожчою, що ускладнює розширення внутрішнього ринку в Україні.

Встановлено, що висока рентабельність продукції органічних агропідприємств за невеликого обсягу виробництва пояснюється вищими цінами реалізації органічної продукції, табл. 2. В цілому, співвідношення виробничої собівартості продукції традиційного й органічного виробництва в Україні відрізняється за видами продукції.

Таблиця 2

Ціни на органічну продукцію, 2016 р.

	Макарони, 0,5 кг	Крупи пшеничні	Крупи перлові	Крупи гречані	Крупи ячмінні	Пластівці вівсяні	Борошно пшеничне
ПП «Агроєкологія»	47,0	32,89	18,39	38,14	28,14	24,69	32,19
ТМ «Жменька»	44,54	33,89	21,15	36,40	27,73	23,45	34,10
«БіоЛан»	41,23	31,58	20,4	37,90	26,48	24,15	33,52

Лідерами органічного сільськогосподарського виробництва в Україні є ПП «Агроєкологія» (Полтавська область), група компаній «Етнопродукт» (Чернігівська область), ТОВ «Галекс-Агро» (Житомирська область), «Органічне господарство «Махаріші» (Херсонська та Миколаївські області), ПП «Мельник» (Вінницька область), ТОВ «Чистий продукт-С» (Донецька область) та багато інших.

Встановлено, що сьогодні Україна перебуває на третьому етапі формування ринку екологічно чистих продуктів харчування – ринковому. У 2008 р. в першому читанні було прийнято Закон «Про органічне виробництво». Розвивається мережа реалізації органічної продукції: відкриття органічних магазинів («Натур Бутік», м. Київ), включення екологічно чистих продуктів харчування в асортимент вітчизняних супермаркетів («Білла», «Метро», «Вест Лайн»). Протягом поточного року кількість магазинів з органічною продукцією зросла втричі і досягла 60. Наприкінці поточного року

їх має бути вже понад 140. Зростає кількість виробників органічної сировини та сертифікованих переробних організацій (ТОВ «Крок», СПД «Іщук», ТОВ «ДПК Вайз», Консервний цех Іллінецького НДГ, ТОВ «Круп'яний Дім» та ін.). ТОВ «Круп'яний Дім» налагодило виробництво ряду екологічно чистих круп під ТМ «Жменька» з ТЗ «БІОЛан».

Основними конкурентними перевагами розвитку підприємств з виробництва органічної продукції в Україні, як показав здійснений нами SWOT-аналіз, є їх унікальне природно-ресурсне забезпечення, дешева робоча сила у сільській місцевості, міцні традиції ведення органічного виробництва, наявність висококваліфікованих спеціалістів, доступ до провідних аграрних ринків світу та конкурентоспроможність на них.

В сучасних умовах основним джерелом інвестування розвитку органічного виробництва залишаються власні кошти. Що стосується державної підтримки, то за останні 3 роки фінансування наукових досліджень знизилось на 35,5 %, підтримка заходів в агропромисловому комплексі скоротилась на 75 %, реформування та розвитку комунального господарства у сільській місцевості – на 14,5 %. Обсяги державної підтримки зросли лише у тваринництві на 23 % та на проведення земельної реформи на 29,6 %. Якщо порівняти державну підтримку в Україні з країнами ЄС, то там початковий максимальний рівень дотацій складав 461 євро на 1 органічний га в рік (його одержують під час перехідного періоду садівники), а мінімальний – біля 66 євро (для сертифікованих органічних багаторічних пасовищ великої площі). Таким чином, в залежності від типу аграрного підприємства з виробництва органічної продукції і його товарної спеціалізації, прямі суми дотацій в країнах ЄС становили, у середньому, 240 євро за 1 га. Що стосується інформаційної й рекламної діяльності, то виробникам органічної продукції відшкодовується до 70 % витрат у цій сфері. Дохід у 255 євро в розрахунку на 1 га у рік приносить фермерові участь у програмах контролю якості продукції.

Проблеми та ризики розвитку підприємств з виробництва органічної продукції стосуються обмежень або дефіциту власних фінансово-інвестиційних засобів; високої вартості послуг сертифікації; ризиків невизначеності погодних умов; невдалих маркетингових стратегій на внутрішньому споживчому ринку через наявність явищ грінвошінгу та недовіру покупців щодо правдивості інформації про органічність; труднощі з формуванням великих партій органічної продукції на експорт.

У *третьому розділі* **«Пріоритетні напрями розвитку управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств»** обґрунтовано напрями удосконалення процедур стандартизації та сертифікації органічної продукції та її виробників, розроблено маркетингові стратегії та організаційно-економічний механізм забезпечення їх розвитку, запропоновано шляхи впровадження «зеленої» модернізації на зернопереробних підприємствах.

Дослідження показали, що в останні десятиріччя в країні, особливо після вступу до СОТ, все більшого розуміння та підтримки набуває діяльність, направлена на всебічну стандартизацію та сертифікацію аграрного

виробництва. Так, основним завданням Спільної аграрної політики ЄС є необхідність забезпечення охорони природи у процесі органічного виробництва. Тому вона ґрунтується на позиціях: врахування суспільного інтересу; забезпечення якості та стандартів; органічного виробництва та його розвитку; інтегрованого агровиробництва. Це висуває нові вимоги до сільськогосподарських товаровиробників відносно змісту бізнес-процесів та їх контролю. З іншої сторони, вже встановлено, що органічне виробництво має вищу норму прибутку порівняно з традиційним, а отже є економічно доцільним.

Процедури сертифікації органічного виробництва та продукції є недосконалими та затратними. На нашу думку, основою подальшого розвитку підприємств з виробництва органічної продукції є: формування органічної агроєкосистеми; зведення до мінімуму фінансових ризиків під час перехідного періоду; підвищення довіри виробників та споживачів. Регламентувати вказані дії потрібно з використанням міжнародних та національних обов'язкових стандартів. Серед них основними є Постанова ЄС №889/2008 стосовно органічного виробництва і маркування органічної продукції; Базові міжнародні стандарти органічного виробництва, ухвалені IFOAM; Стандарт ФАО/ВООЗ Комісії з Кодекс Аліментаріус. В Україні розроблені Правила органічного виробництва та сертифікації (2003 р.); Стандарти асоціації "БЮОлан" (до 2012 р.); можуть бути використані відповідні стандарти Швейцарії, США, Японії та ін. Значний вплив на розвиток підприємств з виробництва органічної продукції справляє вартість сертифікаційних послуг, табл. 3.

Таблиця 3

Вартість послуг сертифікаційних іноземних структур, які здійснюють свою діяльність в Україні

Орган сертифікації, країна	Вартість послуг
ABCERT, Німеччина	Мінімальна плата контролю (одноразово) для виробників становить 195 євро і максимум 440 євро на рік. Одноразова сума включає в себе певну кількість часу перевірки. Якщо цей час перевищено, додатковий час оплачується з 65 євро на годину.
Bio Garantie, Австрія	Основний внесок: 90 євро. Змінні витрати: для пасовищ: 6,60 євро/га; орні поля: 7,81 євро/га; спеціальні культури (вино, ягоди тощо): 14,30 євро/га. Мінімальна плата контролю (одноразово) для виробників становить 195 євро і максимум 440 євро на рік.
ICEA, Італія	Фіксована плата від 50 до 180 євро/рік + змінні витрати залежно від площі та типу культур. Змінний внесок від 10 до 200 євро/га. Разом мінімальні змінні витрати: 200 євро, максимальний змінний внесок 7000 євро.
Suolo e Salute, Італія	Замовник повинен заповнити форму на сайті, щоб отримати визначення ціни сертифікації та інспекції. Існує фіксований збір у розмірі 80 євро/рік.
LaCon, Німеччина	560 євро/день + адміністративні та транспортні витрати.

Bioagricert, Італія	Річний внесок: 190-360 євро/рік + 2-60 євро/га залежно від типу вирощуваних культур.
ЕТКО, Туреччина	240 євро/день, вартість варіюється залежно від розміру.

Стандартизація та сертифікація органічного виробництва пов'язана з великими фінансовими витратами. У країнах ЄС, зокрема, вони частково або повністю відшкодовуються державою та здійснюється компенсація додаткової вартості, власне, органічного виробництва. В Україні така практика відсутня та потребує розвитку з врахуванням європейського та іншого позитивного досвіду. Дуже важливо також знати, що переходити на органічне виробництво й замовляти сертифікацію варто тільки при наявності обґрунтованої маркетингової стратегії збуту органічної продукції та ринкового зростання аграрного підприємства.

Зернопереробні підприємства з виробництва органічної продукції, а також фермерські господарства, сімейні ферми та господарства населення мають великий ресурсний потенціал, вільні ринкові ніші збуту для покращення екологічного, соціального й фінансово-економічного становища. Тому важливе значення має обґрунтування форм, напрямів, видів, механізмів та інших складників маркетингових стратегій їх розвитку. Так, інтенсивний маркетинг органічної продовольчої продукції через мережі гуртової торгівлі та супермаркетів має значні можливості для розвитку внутрішнього ринку органічних продуктів і може створювати, а надалі й стимулювати, попит споживачів. Проте, значна проблема полягає в тому, що через обмежений асортимент органічних продуктів українських товаровиробників супермаркети можуть запропонувати широкий вибір імпортованих товарів, що становить конкуренцію для суб'єктів вітчизняного органічного агробізнесу.

При аналізі потенційних каналів збуту органічної продукції виробник має враховувати вплив мотиваційних факторів на споживача при здійсненні ним процесу купівлі. Активізація постачання органічної продукції та органічних харчових продуктів товаровиробниками на продовольчий ринок вимагає впровадження відповідної маркетингової стратегії її збуту. Вибір конкретної маркетингової стратегії для суб'єктів аграрного господарювання є складним завданням, яке потребує прийняття виважених управлінських рішень. Дослідженням встановлено перспективність використання декількох маркетингових стратегій для виробництва різних груп товарів та їх позиціонування на відповідних ринках, а саме стратегії конкуренції, стратегії сегментації ринку, стратегії реагування на потреби ринку стратегії інновацій.

Доведено, що становлення органічних місцевих продовольчих систем (кластерів) та підприємств призводить до сталого регіонального розвитку, екологізації сільських територій. Як результат, вони можуть також забезпечувати не лише зростаючі темпи експорту, а й інтенсивний розвиток внутрішнього ринку органічної продукції. Враховуючи це, для підприємств-виробників органічної продукції пропонується об'єднувати виробництво, переробку та збут у маркетингові ланцюги просування продукції на шляху споживача.

Вітчизняні товаровиробники можуть об'єднуватися у кооперативи для маркетингу своєї продукції під спільною маркою (назвою, брендом) та збувати її безпосередньо у спеціалізовані магазини, заклади громадського харчування, які можуть знаходитися в їх власності, а також великим гуртовикам. Кооперативи виробників органічної продукції відіграють провідну роль у формуванні вказаних органічних продовольчих кластерів.

Для фермерських господарств, сімейних ферм та господарств населення кооперативи надають можливість долучитися до розгалуженого вертикально інтегрованого агробізнесу, використовувати спільний капітал та інші ресурси, мати вихід на вищі рівні маркетингової інфраструктури цільового ринку збуту, здійснювати спільне використання устаткування, техніки, інфраструктури та досвіду. Це стимулює кооперацію більше, ніж конкуренцію між ними, дає змогу конкурувати з великими агроформуваннями.

Важливим каналом збуту на початковому етапі становлення локальних ринків органічної продукції є прямий збут (продаж безпосередньо на фермі, на роздрібному ринку, власному кіоску, магазині у місті, через інтернет, коробкові або кошикові продажі). Основними перевагами при цьому є збільшення прибутків фермерів, сільських жителів, скорочення витрат на рекламу й транспортування продукції за рахунок зниження цінового тиску з боку посередників. Результатом виключення посередників є збільшення прибутків агроформувань, які виробляють органічну продукцію. Споживачі виграють за рахунок надходження гарантованої якісної місцевої органічної продукції.

Перспективним є продаж органічної продукції через мережу Інтернет, спеціалізовані ресторани, магазини органічної продукції, де споживачі безпосередньо можуть оцінити її якість. Освоєння зарубіжних ринків органічної продукції є не тільки привабливою, але й довгостроковою перспективою. Для досягнення цієї мети необхідна державна підтримка знову ж таки розробки технологічних й організаційних регламентів, узгодження стандартів і сертифікатів, державних програм руху органічної продукції й екологізації з наданням фінансово-інвестиційної підтримки, розвитком державно-приватного партнерства.

Виважена та детально розроблена інвестиційна підтримка органічного виробництва в аграрних підприємствах повинна здійснюватися через впровадження регламентаційно-сертифікаційної, податкової, амортизаційної, митної, цінової та кредитної політики. Важливими фінансовими важелями мають стати: кредитне забезпечення; оподаткування; страховий захист; державна підтримка сільських товаровиробників та сільських територій, що забезпечуватимуть ефективне функціонування аграрних підприємств-виробників органічної продукції. Основними джерелами інвестування вказаних підприємств є власні фінанси, бюджетні кошти, кошти іноземних інвесторів, кредити і позики, фінансовий лізинг, факторинг та форфейтинг, іпотечне кредитування під заставу земель сільськогосподарського призначення (в разі зняття мораторію на продаж землі), інвестування в

акціонерний капітал (для сільськогосподарських акціонерних товариств); венчурне фінансування та ін.

Запровадження пільгового режиму оподаткування мусить стимулювати виробників до впровадження інновацій у виробництво та здешевлення кінцевої продукції для її споживачів; надавати податкові канікули для виробників, що почали процес сертифікації за органічними стандартами, до моменту отримання виручки від реалізації сертифікованої органічної продукції.

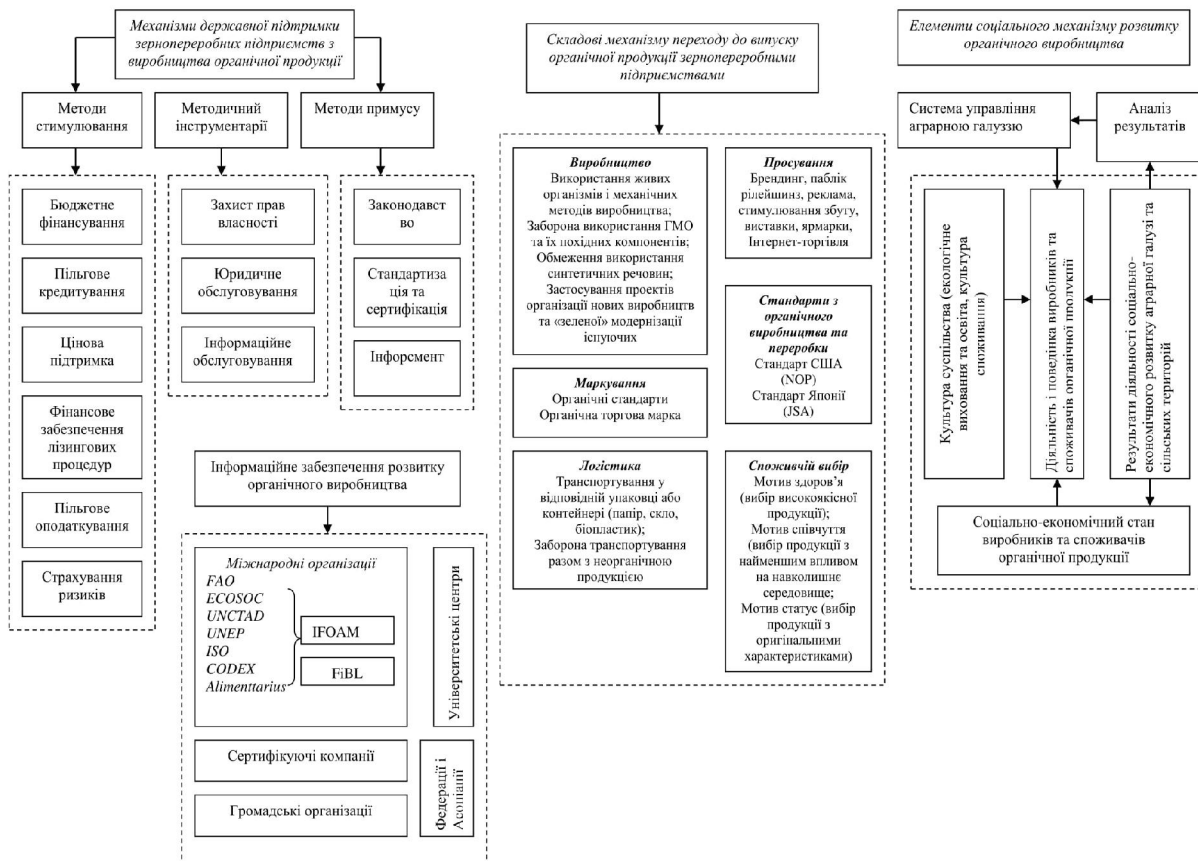


Рис. 3 Складові механізми переходу до випуску органічної продукції зернопереробними підприємствами

Складові механізми переходу до випуску органічної продукції зернопереробними підприємствами наведені на рис. 3. Вище зазначалися переваги виробництва органічної продукції, у тому числі збереження довкілля, виробництво здорової та поживної продукції не забрудненої хімічними компонентами. За нашою думкою, безперечними є економічні, екологічні та соціальні пріоритети. Поза сумнівом, турботливе ставлення до екології сприяє не тільки покращенню здоров'я населення, а й зростанню економічної складової, бо реалізація органічного землеробства забезпечує місце країни у світовому тренді збалансованого розвитку (sustainable development). Разом з тим, як було відзначено в роботі, на даному етапі розвитку економіки країни за умов широкого виробництва конвенційної продукції виникає нагальне

питання щодо маркування органічних товарів. Маркування дає можливість орієнтувати споживача саме на придбання органічної продукції серед широкого кола інших товарів.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення і запропоновано новий підхід до вирішення важливого наукового і практичного завдання – формування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств. Отримані наукові результати дають можливість зробити наступні висновки теоретичного, методичного та прикладного характеру:

1. У науковій літературі механізм управління розглядають як складову частину системи управління, що забезпечує дієвий вплив на фактори, стан яких обумовлює результат діяльності об'єкту управління. Визначено, що дефініція «управлінський механізм» є не однозначною. Узагальнюючи проаналізовані визначення та трактування, зроблено висновок, що під управлінським механізмом ми розуміємо систему (цілей, функцій, принципів, методів, засобів і способів, прийомів, технологій) управління.

2. Зернопереробні підприємства з виробництва органічної продукції функціонують під впливом природно-ресурсних, екологічних, виробничо-економічних, фінансово-інвестиційних, інституційних, соціальних, організаційно-управлінських, ринкових чинників. Середовище їх розвитку складається з двох підсистем – природно-екологічної та соціально-економічної, які є відкритими та тісно взаємодіють між собою.

3. Управління зернопереробними підприємствами з виробництва органічної продукції ґрунтується на засадах соціальної відповідальності, системно-структурного та проблемно-цільового підходів. В основі його здійснення є організаційно-економічний механізм, державна підтримка, партнерства, мотивація, стимулювання, сертифікація, моніторинг та контроль, а також певні управлінські принципи та рішення. Ефективне управління передбачає належний інституційний супровід, кваліфіковані кадри, системні бізнес-процеси.

4. Ефективність та конкурентоспроможність підприємств, які виробляють органічну продукцію, залежить від їх розмірів, спеціалізації та диверсифікації виробництва. Тому важливе значення має їх моделювання засобами створення технологічних карт, «зелена» модернізація виробництва. Для регулювання та державної підтримки органічного виробництва необхідними є розробка та реалізація регіональних програм розвитку органічного виробництва, які враховують типові умови, тим самим оптимізуючи прийняття управлінських рішень.

5. Підприємства з виробництва органічної продукції розвиваються в Україні значними темпами. Тільки за останні 10 років їх кількість зросла у 6 разів, а зайняті площі – до 402,7 тис га. Проте, це лише 182 сертифіковані підприємства, які займають менше 1,0 % сільськогосподарських угідь країни. Найбільша концентрація органічного виробництва характерна для Київської та Вінницької областей, а також для адміністративних областей Північно-Західного регіону. Середній розмір такого підприємства перевищує 2,0 тис. га, а його прибутковість досягається значно пізніше, ніж у традиційних

підприємств через необхідність 5-річної консервації земель органічного клину, необхідність покриття додаткових витрат сертифікації та забезпечення нових маркетингових стратегій збуту органічної продукції.

6. Великим спектром характеризується номенклатура органічної продукції. За останні 10 років її асортимент зріс у 5,6 разів. Він характеризується експортною орієнтацією – за кордон вивозиться 215 видів органічної продукції, а на внутрішньому ринку споживається тільки 94 або 1/3 частина. Це можна пояснити тим, що практично кожна українська сім'я займається присадибним садівництвом або городництвом, отже проявляє менше цікавості до продукції, яка виробляється аграрними підприємствами з виробництва органічної продукції.

7. Проблеми та ризики розвитку підприємств з виробництва органічної продукції стосуються обмежень або дефіциту власних фінансово-інвестиційних засобів; високої вартості послуг сертифікації; ризиків невизначеності погодних умов; невдалих маркетингових стратегій на внутрішньому споживчому ринку через наявність явищ грінвошінгу та недовіру покупців щодо правдивості інформації про органічність; труднощі з формуванням великих партій органічної продукції на експорт.

8. Подальший розвиток зернопереробних підприємств з виробництва органічної продукції ґрунтується на удосконаленні процедур їх стандартизації та сертифікації. Наявні стандарти об'єднані у міжнародні, національні та специфічні системи. Єдиного підходу до розробки їх вимог, структури та змісту не існує. Це пов'язано зі специфікою умов виробництва, спеціалізацією товаровиробників, традиціями споживання тощо і визначає відмінності у змісті та вартості процедур стандартизації та сертифікації.

9. Активізація постачання органічної продукції та органічних харчових продуктів товаровиробниками на продовольчий ринок вимагає впровадження відповідної маркетингової стратегії її збуту. Вибір конкретної маркетингової стратегії для суб'єктів аграрного господарювання є складним завданням, яке потребує прийняття виважених управлінських рішень. Дослідженням встановлено перспективність використання декількох маркетингових стратегій для виробництва різних груп товарів та їх позиціонування на відповідних ринках, а саме стратегії конкуренції, стратегії сегментації ринку, стратегії реагування на потреби ринку та стратегії інновацій.

10. Концепцію розвитку зернопереробних підприємств з виробництва органічної продукції доцільно обґрунтовувати на засадах соціальної відповідальності. Саме соціальна відповідальність надає ідеї та інструменти для свідомого екологічнобезпечного органічного господарювання, вирішення соціальних проблем сільських територій, виробництва якісної продовольчої продукції. Разом з тим, вона не обмежує його, а доповнює розвитком додаткових та альтернативних видів діяльності (переробна промисловість, сільський зелений туризм, народні ремесла та ін.). Важливе значення для подальшого розвитку підприємств з виробництва органічної продукції мають державні програми органічного виробництва. Регіонально зумовлені та зорієнтовані, вони є основою неупередженої економічної оцінки природно- й

трудоресурсного потенціалу вказаних агроформувань; обґрунтування у відповідності до нього органічної спеціалізації й диверсифікації виробництва; тривалості, форм і можливостей державної, регіональної та місцевої підтримки виробників органічної продукції.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Бондар В. А. Екологічність як чинник конкурентоспроможності продукції [монографія] / Конкурентоспроможність харчових галузей південного регіону України в контексті євроінтеграції / за ред. І. І. Савенка, І. О. Седікової. Одеса : видавець Букаєв В. В., 2016. – 275 с. (підрозділ 2.5.). *Особистий внесок автора: представлене власне бачення на формування чинників конкурентоспроможності зернопереробних підприємств з урахуванням екологічної складової.*

2. Бондар В. А. Еколого-економічне обґрунтування «зеленої» модернізації харчових виробництв [монографія] / Реконструктивний тип адаптування реального сектору економіки та галузевої науки України до умов постіндустріального суспільства / за ред. І. І. Савенка, Г. М. Станкевича, І. О. Седікової. Одеса : видавець Букаєв В. В., 2017. – 275 с. (підрозділ 1.5. Вплив харчової та переробної галузей на продовольчу безпеку України. 1.5.1. Еколого-економічне обґрунтування «зеленої» модернізації харчових виробництв) *Особистий внесок автора: проведено економічне обґрунтування «зеленої» модернізації на зернопереробних підприємствах.*

Статті у наукових фахових виданнях:

3. Бондар В. А. Екологічні інновації в організації та розвитку круп'яного виробництва / В. А. Бондар // Наук. вісн. Ужгородського нац. ун-ту. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство», Вип. 10, Ч. 1, 2016. – С. 42-46.

4. Бондар В. А. Сучасний стан та система управління підприємств м'ясопродуктового підкомплексу / В. А. Бондар // Наук. вісник Херсон. держ. ун-ту: Серія Економічні науки. Вип. 15 Ч. 3, 2015. – С. 109 – 113.

5. Бондар В. А. Особливості розвитку ключових ланок інфраструктури зернокруп'яного ринку / В. А. Бондар // Глобальні та національні проблеми економіки // Електрон. наук. вид. – Миколаїв, 2016. – Вип. № 14. – С. 531 – 536.

6. Бондар В. А. Формування концепції розвитку сільського господарства, орієнтованого на виробництво органічної продукції / В. А. Бондар // Наук. вісн. Міжнар. гуманітарного ун-ту. Серія: «Економіка і менеджмент», 2016. – № 22. – С. 41-49.

7. Бондар В. А. Напрями удосконалення процедур стандартизації та сертифікації зернопереробних підприємств з виробництва органічної

продукції / В. А. Бондар // Глобальні та національні проблеми економіки // Електрон. наук. вид. – Миколаїв, 2016. – Вип. № 15 – С. 561 – 566.

8. Бондар В. А. Маркетингові стратегії розвитку зернопереробних підприємств з виробництва органічної продукції / В. А. Бондар // Глобальні та національні проблеми економіки // Електрон. наук. вид. – Миколаїв, 2016. – Вип. № 17 – С. 631 – 636.

9. Бондар В. А. Органічне виробництво – основа підвищення конкурентоспроможності зернопереробних підприємств / В. А. Бондар // Вісн. ХНАУ. –Херсон, 2017 – Вип. № 2 – С. 185–194.

10. Бондар В. А. Органічна продукція зернопереробних підприємств: основні поняття / В. А. Бондар // Економічна та продовольча безпека України – Одеса, 2016- Т. 4, Вип. №3 – С. 33-49.

11. Бондар В. А. Концепції розвитку виробництва органічної продукції підприємств зернопереробної галузі / В. А. Бондар // Економічна та продовольча безпека України – Одеса, 2016- Т. 4, Вип. №4 – С. 30-40.

12. Бондар В. А. Інфраструктура ринку зернопереробних підприємств : особливості розвитку / В. А. Бондар // Економічна та продовольча безпека України – Одеса, 2017 – Т. 1, Вип. №5 – С. 31-44.

У зарубіжних та вітчизняних періодичних виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз:

13. Bondar V. Organic grain production market of Ukraine: prospects and trends Baltic Journal of Economic Studies, Volume 2 Number 3. Riga: Izdevnieciba “Baltija Publishing”, 2016, p. – 17-23.

Матеріали конференцій:

14. Бондар В.А. Стратегічні завдання розвитку круп'яної індустрії в умовах світової продовольчої кризи / В.А.Бондар // Зб. тез Міжнар. наук.-практ. конф.«Інтеграція бізнес-структур: стратегії та технології», 24 лютого 2017 р. Навч. ун-т Сулхан-Саба Орбеліані м. Тбілісі, Грузія, 139-142 с.

АНОТАЦІЯ

Бондар В. А. Управлінські механізми виробництва органічної продукції зернопереробних підприємств. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.04 – економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності). – Одеська національна академія харчових технологій, Одеса, 2017.

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне обґрунтування управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробними підприємствами. Зроблений аналіз ефективності розвитку підприємств з виробництва органічної продукції, їх фінансово-економічної та

екологічної стійкості, якості органічної продукції, виявлені проблеми зростання. Обґрунтовано резерви та конкурентні переваги органічного виробництва на перспективу.

Розроблені пропозиції щодо управлінських механізмів виробництва органічної продукції зернопереробними підприємствами на засадах соціальної відповідальності, системно-структурного аналізу, проблемно-цільового підходу та маркетингових стратегій. Визначені заходи посилення державної підтримки органічного виробництва на основі впровадження та виконання його державних програм, удосконалення процедур стандартизації і сертифікації, організаційно-економічного механізму забезпечення екологічних та фінансово-інвестиційних переваг.

Ключові слова: зернопереробні підприємства, виробництво органічної продукції, екологізація, соціальна відповідальність, сертифікація, ринок органічної продукції, управлінські механізми, державна підтримка, управління.

АННОТАЦИЯ

Бондарь В. А. Управленческие механизмы производства органической продукции зерноперерабатывающими предприятиями. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.04 – экономика и управление предприятиями (по видам экономической деятельности). – Одесская национальная академия пищевых технологий, Одесса, 2017.

В диссертационной работе осуществлено теоретическое обоснование управленческих механизмов производства органической продукции зерноперерабатывающими предприятиями. Проведен анализ эффективности развития предприятий по производству органической продукции, их финансово-экономической и экологической устойчивости, качества органической продукции, выявлены проблемы роста. Обоснованно резервы и конкурентные преимущества органического производства на перспективу.

Разработаны предложения по формированию управленческих механизмов производства органической продукции зерноперерабатывающих предприятий на принципах социальной ответственности, системно-структурного анализа, проблемно-целевого подхода и маркетинговых стратегий. Определены условия государственной поддержки органического производства на основе внедрения и выполнения его государственных программ, совершенствование процедур стандартизации и сертификации, организационно-экономического механизма обеспечения экологических и финансово-инвестиционных преимуществ. Зерноперерабатывающие предприятия по производству органической продукции являются моно- или много специализированными, создаваемые на основе смешанного циклов производства. Их отличительной чертой является наличие соответствия

установленным требованиям и периодический мониторинг, контроль и сертификации.

Сделан анализ эффективности развития предприятий-производителей органической продукции, их финансово-экономической и экологической устойчивости, качества органической продукции, выявлены проблемы роста. Это позволило обосновать резервы и конкурентные преимущества органического производства на перспективу.

Разработаны предложения по совершенствованию управления предприятиями по производству органической продукции на принципах социальной ответственности, системно-структурного анализа, проблемно-целевого подхода и маркетинговых стратегий.

Концепцию развития аграрных предприятий-производителей органической продукции целесообразно обосновывать на принципах социальной ответственности. Именно социальная ответственность предоставляет идеи и инструменты для сознательного экологически безопасного органического хозяйствования, решения социальных проблем сельских территорий, производства качественной продовольственной продукции. Вместе с тем, она не ограничивает его, а дополняет развитием дополнительных или альтернативных видов деятельности (перерабатывающая промышленность, сельский зеленый туризм, народные ремесла и др.).

Определены меры усиления государственной поддержки органического производства на основе внедрения и выполнения его государственных программ, совершенствование процедур стандартизации и сертификации, организационно-экономического механизма обеспечения экологических и финансово-инвестиционных преимуществ.

Важное значение для дальнейшего развития предприятий, производящих органическую продукцию, имеют государственные программы органического производства. Регионально обусловлены и ориентированы, они являются основой экономической оценки природно- и трудовресурсного потенциала агроформирований, ориентированных на производство органической продукции.

Ключевые слова: зерноперерабатывающие предприятия, производство органической продукции, экологизация, социальная ответственность, сертификация, рынок органической продукции, управленческие механизмы, государственная поддержка, управление.

SUMMARY

Bondar V. Management arrangements of organic grain production processing in enterprises. - Manuscript.

The thesis for the degree of candidate of economic sciences, specialty 08.00.04 – economics and management of enterprises (by economic activity). – Odessa National Academy of Food Technologies, Odessa, 2017.

In the thesis the theoretical study of administrative mechanisms of organic products of grain processing enterprises. The analysis of the efficiency of

enterprises for the production of organic products, their financial, economic and environmental sustainability, quality of organic products found problems increase. Proved reserves and competitive advantages of organic production in the future.

Suggestions regarding the management mechanisms of organic products of grain processing enterprises based on social responsibility, systemic and structural analysis, problem-based approach and marketing strategies. The measures strengthening state support for organic farming through the introduction and implementation of its public programs, improving standardization and certification, organizational and economic mechanism to provide environmental, financial and investment advantages.

Keywords: grain processing enterprises, the production of organic products, greening, social responsibility, certification, organic market, management mechanisms, government support, management.

Підписано до друку 29.08.2017 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний.
Гарнітура «Times New Roman». Друк офсетний.
Ум.-друк. арк. 0,9. Зам. № 535. Наклад 100 прим.

Надруковано з готових оригінал-макетів
ФОП Попова Н.М., м. Одеса, вул. Палубна, 9/4. Тел. 777-80-61